

EBEVEYNLİK BİÇİMİNİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ, BENLİK SAYGISI VE YAŞAM DOYUMUNU YORDAMA GÜCÜ

PREDICTIVE POWER OF PARENTING STYLES ON PERSONALITY TRAITS, SELF-
ESTEEM, AND LIFE SATISFATION

Meliha TUZGÖL DOST¹, Mert AYTAÇ², Nermin KIBRISLIOĞLU UYSAL³

Öz

Bu araştırmanın amacı, ebeveynlik biçiminin kişilik özellikleri, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücünü araştırmaktır. Araştırmada ilişkisel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma grubu, Ankara'da bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde okumakta olan 441 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada Young Ebeveynlik Ölçeği, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği - Benlik Saygısı Alt Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ebeveynlik biçimlerinin, öğrencilerin beş büyük faktör kişilik özelliklerini, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücünün incelenmesi amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bulgulara genel olarak bakıldığında hem annenin, hem babanın duygusal açıdan yoksun bırakan ebeveynlik biçiminin olumsuz kişilik özellikleri, düşük benlik saygısı ve düşük yaşam doyumuyla daha fazla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu ve elde edilen diğer sonuçlar ayrıntılı olarak tartışılmış ve anne baba eğitimlerinin yaygınlaştırılması gerekliliğine ilişkin bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ebeveynlik biçimi, kişilik özellikleri, benlik saygısı, yaşam doyumunu

Abstract

The aim of this study is to examine the predictive power of parenting styles on personality, self-esteem, and life satisfaction. In the study, relational research method was used. Study group consists of 441 undergraduate students enrolled at various departments of the Faculty of Education of a state university in Ankara. In the study, Turkish Young Parenting Inventory, Adjective - Based Personality Test, Rosenberg Self-Esteem Scale – Self-Esteem Subscale, Life Satisfaction Scale and Personal Information Form were used. In order to examine the predictive power of parenting styles on students' big five personality traits, self-esteem, and life satisfaction, a multiple regression analysis was done. It was determined that some parenting styles meaningfully predict university students' neuroticism, extraversion, openness to experience, agreeableness, conscientiousness, self-esteem and life satisfaction. Results were discussed, and several suggestions were made.

Keywords: Parenting styles, personality traits, self-esteem, life satisfaction

¹ Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, mtuzgol@hacettepe.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7852-6633

² Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, maytac@bingol.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4739-6340

³ Arş. Gör. Hacettepe Üniversitesi, nkibrislioglu@hacettepe.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9592-469X

1. GİRİŞ

Kişilik gelişimini etkileyen pek çok faktör bulunmakla birlikte, anne-baba tutumlarının kişilik gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir. Melanie Klein (2015) ve Donald Winnicott (1963, 2007) gibi kuramcılarla başlayan, bebek ve bakıcı arasındaki etkileşimin ruhsal gelişim üzerinde önemli etkisinin olduğu yönündeki görüş, Bowlby'nin (2014) bağlanma kuramıyla daha da güçlenmiştir. Bowlby'ye göre (2014) başarılı ebeveynlik gelecek neslin ruh sağlığı için anahtar öneme sahiptir ve bunun için her iki ebeveyn tarafından güvenli dayanak şartları sağlanmalıdır. Bebeğin ihtiyaçlarına duyarlı, onunla uyumlu olabilen bir bakıcı tarafından yetiştirilen çocuk ileride stresten uzak, mutlu ve kendine güvenli bir birey olur. Bakıcının / annenin bebeğine olan duygusu ve davranışı ise kendi ebeveynleriyle olan deneyimleri tarafından derinden etkilenmektedir. Baskı, katı disiplin ve aşırı koruyuculuk barındıran ebeveyn tutum ve davranışlarının çocuk ve ergenler üzerinde olumsuz etkileri olduğu pek çok araştırmada belirlenmiştir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010).

Ebeveynlik biçimi belirtilen bu nedenlerden dolayı daima üzerinde önemle durulan konulardan biri olmuştur. Konuyu ilk ele alan modellerden biri Baumrind'e (1966) aittir. Baumrind çalışmasında yetkili, otoriter ve izin verici olmak üzere üç ebeveynlik tipi belirlemiştir. Baumrind (1991), daha sonra bu sınıflamaya ilgisiz ebeveynliği eklemiş ve ebeveynlerin ılımlı olma ve kontrol davranışlarına dayanan 4 farklı ebeveynlik tarzı tanımlamıştır. Yetkili (authoritative) ebeveynler sıcak ve yakındır ama belirgin kuralları vardır. Çocuklarını belli sınırlamalar dahilinde bağımsız olmaya cesaretlendirirler. Otoriter (authoritarian) anne-babalar daha az sıcaklık, daha yüksek kontrol davranışı gösterirler. Otoriter ebeveynler çocuklarından koydukları kural ve taleplere kesin itaat beklerler. Bu ailelerde kurallar tartışılmaz. İzin verici (permissive) ebeveynler çok sıcaktır ama çocuktan bir beklenti ve talepleri yoktur. Çocuklarına belli davranış kuralları ve sınırları çizmede yetersiz kalırlar. Anne-babalığı, çocukları ne isterse buna izin vermek olarak görürler. İlgisiz (neglectful) ebeveynler ise ne sıcak ne de yakındırlar; çocukları üzerinde herhangi bir kontrolleri de yoktur. Çocuklarının ihtiyaçları, davranışları, seçimleri vb. konularla ilgilenmezler. Konuyla ilgili daha sonraki çalışmalarda ise Darling ve Steinberg (1993), ebeveynlik tarzı ile ebeveynlik uygulamalarının ayrı olarak kavramsallaştırılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Darling ve Steinberg (1993) tarafından anne-babalık tarzı, "anne babanın çocuğuyla iletişimindeki tutumu ve anne-babanın çocuğa yönelik davranışlarını barındıran duygusal bir iklim" olarak tanımlanmıştır.

Bağlanma kuramını temel alan ve bütüncül bir yaklaşım olan Şema Terapi de (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2013), çocuğun duygusal ihtiyaçlarının anne baba tarafından yeterince karşılanmasının ruh sağlığı için önemli bir temel oluşturduğunu vurgulamaktadır. Bu yaklaşıma göre, erken dönem uyumsuz şemalar; ebeveynlerin çocuğun duygusal ihtiyaçlarını yeterince karşılamaması sonucu oluşan, gelişimin erken dönemlerinde başlayıp yaşam boyunca devam eden, öz-yıkıcı duygusal ve bilişsel kalıplardır. Bu şemaların kazanılmasını hızlandıran dört çeşit erken dönem deneyimi olduğu düşünülmektedir (Young, Klosko ve Weishaar, 2009). Bunlardan ilki bakıcılar tarafından, çocukların duygusal ihtiyaçlarını karşılamalarının zedeleyici bir şekilde engellenmesidir. İkincisi, çocuğun mağdur edildiği ya da zarar gördüğü travmalardır. Üçüncü deneyim ise, çocuğa iyi olanın fazla verilmesidir. Bu çocuklar üzerlerine fazlasıyla titrenmiş ve şımartılmış çocuklardır. Şemaların oluşmasına neden olan dördüncü faktör de önemli diğerleriyle seçici içselleştirme ve özdeşimdir. Ebeveynler ve diğer yetişkinler dünyada var oluşlarıyla çocuklara model olurlar. Çocukluk çevresi dışında, çocuğun duygusal mizacı ve kültürel bağlamı da şemaların oluşumunda etkili olur. Sonuç olarak şemalar, çocuğun mizacı ile biçimlendirici

çevresi arasındaki etkileşimden doğar (Rafaeli, Bernstein ve Young, 2013). Olumsuz çekirdek inançlar çocuğun büyüdüğü çevreye uygun olmasına rağmen, zaman içinde varlığını sürdürmeye eğilimlidir; değişen şartlara göre değişmeye dirençlidir ve bireyin psikolojik sorunlara yatkın hale gelmesine neden olurlar. Örneğin, ebeveynleri tarafından sürekli eleştirilen bir çocuk kusurlu olduğuna ilişkin bir inanç geliştirebilir. Eğer bu inanç yetişkinlikte de devam ederse, koşullar değişmiş olmasına rağmen, çeşitli psikolojik özellikler üzerinde etkili olmaya devam edecektir. Örneğin böyle bir kişi reddedilme riski ve kusurlarını gösterme korkusuyla yakın kişilerarası ilişkilerden kaçınabilecektir. Bu kaçınma ise kişide sosyal izolasyona yol açacak ve kişi psikolojik strese daha yatkın hale gelebilecektir (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2006).

Bu çalışmada anne-babalık tarzının bireylerin kişilik gelişimi, benlik saygısı ve yaşam doyumunu ne ölçüde yordadığı incelenmek istenmiştir. Bireylerin kişilik özelliklerini saptamak amacıyla Costa ve McCrae'nin (1992) beş büyük faktör kuramını temele alarak geliştirilmiş olan Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009) kullanılmıştır. İlgili kuram kişiliğin 5 büyük faktörden meydana geldiğini savunmaktadır. Bunlar, nevrozizm, dışadönüklük, yeni deneyimlere açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluktur. Nevrozizm, duygusal değişkenlik, stresli olma ve olumsuz duygular yaşamaya eğilimli olmayı; dışadönüklük, sosyal, iyimser ve girişken olmayı; deneyimlere açık olma, yeni yaşantılara açıklık, meraklılık, çok yönlülük ve yaratıcılığı; yumuşak başlılık, yardımsever, şefkatli olma ve insanlarla işbirliği yapmaya yatkınlığı; sorumluluk ise, düzenli, kararlı, özenli ve planlı olmayı ifade etmektedir. Bu çalışmayla benzer amaçla yapılan bir çalışmada Huver, Otten, Vries ve Engels (2010), 688 Hollandalı genç üzerinde ebeveynlik tarzları ve büyük beşli kişilik özelliklerinin ilişkisini incelemişlerdir. Sonuçlara göre, dışadönüklük ve yumuşak başlılık destekleyici anne baba tarzı ile olumlu, duygusal kararlılık ise yetersiz ebeveyn kontrolü ile olumsuz olarak ilişkili bulunmuştur. Bu çalışmada sorumluluk ve deneyimlere açıklığın ise genel ebeveyn tutumları ile ilişkisi saptanmamıştır. Anne-baba tutumu ve anne babalık biçiminin kişilik gelişimiyle ilişkisini inceleyen diğer çalışmalara bakıldığında, kabul, özerklik ve kontrol boyutlarıyla ele alınan yetkili anne-baba biçiminin gençlerin psiko-sosyal olgunlukları ve okul başarılarına olumlu katkı getirdiği (Steinberg, Elmen ve Mounts, 1989); depresif belirtiler gösteren anti-sosyal gençlerin ebeveynlerini daha soğuk, istikrarsız, güvenilmez ve öngörülemez buldukları (Vlierberghe, Timbremont ve Basile, 2007); otoriter ve koruyucu anne-baba tutumlarıyla kendini gerçekleştirme arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu (Dağlı ve Beyazsaçlı, 2010); anne-babadan alınan sıcaklık ve yakınlığın düşük olmasının ergenlerde ruhsal uyum ve okul uyumunun düşüklüğüyle ilişkili olduğu (Jaureguizar, Bernaras, Bully ve Garaigordobil, 2018) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anne baba tutumlarının benlik saygısının gelişiminde de önemli etkileri olduğu bilinmektedir (Furnham, A. & Cheng, H. (2000). Benlik saygısı, bireylerin genel itibariyle kendilerine verdikleri değer ve kendilerini kabul düzeylerini ifade eder (Rosenberg, 1986). Bireyin kendine ilişkin değerlendirmesi ruhsal ve sosyal iyi oluşu için önemlidir. Kendini algılayış biçimi bireylerin isteklerini, kişisel hedeflerini ve kişiler arası ilişkilerini etkiler (Mann, Hosman, Schaalma ve Vries, 2004). Benlik saygısı kişilerin ruh sağlığına etki eden önemli özelliklerden olduğu için anne babalık biçiminin bu değişkeni yordama gücü önemli görülmüş ve araştırma kapsamına alınmıştır. Anne babalık biçiminin kişilerin benlik saygısıyla ilişkili olduğuna yönelik pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, gençlerde görülen davranış problemlerinde ebeveyn çocuk yetiştirme tutumu algısı ve benlik saygısının önemli faktörler olduğu (Bahçivan Saydam ve Gençöz, 2005); anne babalarını ilgili ve destekleyici bulan genç

yetişkinlerin örtük benlik saygılarının daha yüksek olduğu ve anne babalarını aşırı koruyucu bulan gençlerin benlik saygılarının düşük olduğu (DeHart, Pelham ve Tennen, 2006) belirlenmiştir. Yetkili ebeveynlik tarzının ergenlerde yüksek umut düzeyi ile, otoriter ebeveynlik tarzının ise düşük benlik saygısıyla ilişkili olduğu (Heaven ve Ciarrochi, 2008) saptanmıştır. Diğer araştırmalarda ise sıcak, destekleyici, kabul edici - ilgili ve psikolojik olarak özerklik sağlayan anne - baba tutumlarının çocukların benlik saygısını yükselttiği (Zakeri ve Karimpour, 2011); ılımlı, destekleyici ve ilgili anne - babalık tarzının benlik saygısı ile olumlu ve yalnızlık ile olumsuz ilişkisi olduğu (Nayak ve Kochar, 2016); demokratik anne baba tutumunun psikolojik sağlamlığı ve benlik algısını yordadığı (Gündüz Algünerhan, 2017); annenin desteği ile çocukların benlik saygısı arasında olumlu bir ilişki olduğu (Liu, Ksinan ve Vazsonyi, 2018) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Diğer yandan yaşam doyumunun düşük olması bireylerde bir dizi psikolojik ve sosyal sorunlarla ilişkili bulunduğundan (Park, 2004) çocuk ve gençlerin yaşam doyumu önemli bir araştırma konusu haline gelmektedir. Çocuk ve gençlerin yaşam doyumunda anne babalık biçiminin etkisi de araştırmalara konu olmaktadır. Yaşam doyumunu kişinin kendi seçtiği kriterlere göre yaşamının niteliği hakkındaki genel değerlendirmesidir. Yaşam doyumunu, kişinin yaşamını bilişsel ve duygusal olarak değerlendirmesi olan öznel iyi oluşun bilişsel değerlendirme boyutunu oluşturmaktadır (Diener, 1984). Bireyin yaşamından memnun ve doyumlu olması ruh sağlığı açısından önemli bir özellik olarak görülmektedir. Örneğin Shannon ve Huebner (2006) gençlerde yüksek yaşam doyumunun olumlu psikolojik işlevsellikle ilişkili olduğunu saptamışlardır. Gilman ve Huebner (2003) çocuk ve gençler üzerinde yapılan yaşam doyumunu araştırmalarını inceledikleri çalışmalarında, ebeveyn sosyal desteğinin, anne baba çocuk arasındaki çatışmaların, ailedeki istikrar ve karşılıklılığın, aile işlevselliğinin ve anne baba arasındaki ilişkilerin çocukların yaşam doyumuyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İlgili diğer bazı araştırmalara bakıldığında, anne babayla ilişkinin gençlerin yaşam doyumunu yordayan güçlü bir değişken olduğu (Leung ve Zhang, 2000); anne babayla ilişkilerin ve iletişimin çocukların ve gençlerin yaşam doyumlarında önemli bir faktör olduğu (Levin ve Currie, 2010; Levin, Dallago ve Currie, 2012) sonuçlarına ulaşıldığı görülmektedir.

Şema Terapi Kuramını ortaya koyan Jeffrey Young, bireylerde erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturan çeşitli ebeveynlik biçimlerini belirlemek amacıyla Young Ebeveynlik Ölçeği'ni (YEBÖ) geliştirmiştir (Akt. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Türkçe uyarlaması Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından yapılan ölçekte, hem anne hem baba, kuralcı / kalıplı, küçümseyici / kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü / istismar edici, aşırı koruyucu / evhamlı, koşullu / başarı odaklı, aşırı izin verici / sınırsız, kötümser / endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı / duygularını bastıran ebeveynlik biçimleri açısından değerlendirilmektedir. Bu çalışmada da, Young Ebeveynlik Ölçeği çerçevesinde hem anne hem babanın ebeveynlik biçimleri ayrı ayrı değerlendirilerek, anne babalık biçiminin üniversite öğrencilerinin büyük beşli kişilik özellikleri, benlik saygıları ve yaşam doyumlarını yordama gücü saptanmak istenmiştir. Anne babalık biçimlerini hem anne hem baba için ayrı olarak değerlendirme fırsatı veren bir ölçek kullanılmasının, hangi anne babalık davranışlarının bireylerin ruhsal özellikleriyle ilişkili olduğunu ayrıntılı olarak saptamaya fırsat vereceği düşünülmüştür. Beş büyük faktör kişilik özelliklerinin ampirik çalışmalarla belirlenmiş ayırt edici kişilik boyutları olduğu ve benlik saygısı ile yaşam doyumunun ruh sağlığı ve iyi oluşla yakından ilgili özellikler olduğu düşünüldüğünde, ebeveynlik biçiminin ilgili değişkenlerle ilişkisini incelemenin anlamlı olacağı öngörülmüştür. Bu araştırmanın sonuçları ailelere, eğitimcilere, psikolojik danışmanlara ve tüm ruh sağlığı profesyonellerine olumlu ve

olumsuz anne baba davranışlarına ilişkin veriler sunabilir. Aynı zamanda, bu veriler anne-babalarla yapılacak çalışmalarda dayanak olarak kullanılabilir. Bu araştırmanın sorusu şu şekilde belirlenmiştir: “Anne-babalık biçiminin, üniversite öğrencilerinin beş büyük faktör kişilik özelliklerini, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücü nedir?”

2. YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışmada anne ve baba ebeveynlik biçimlerinin, öğrencilerin beş büyük faktör kişilik özelliklerini, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücü incelenmiştir. Dolayısıyla çalışmada ilişkisel araştırma deseni kullanılmıştır. İlişkisel araştırmalar bireylerin zaten sahip oldukları birtakım özelliklerinin diğer değişkenleri nasıl etkilediğini araştırmayı amaçlayan araştırmalardır (Franken, Huyn ve Wallen, 2012).

Araştırma Grubu

Araştırma grubu, 2017-2018 Öğretim Yılında Ankara’da bir devlet üniversitesinin Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerinde okumakta olan 441 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların 375’i (% 85) kadın, 66’sı (% 15) erkektir. Öğrencilerin yaş aralığı 18-36 olup, yaş ortalaması 20.71’dir (SS: 1.82). Öğrencilerin 106’sı (% 24) 1. sınıf; 190’ı (% 43.1) 2. sınıf; 60’ı (% 13.6) 3. sınıf; 60’ı (% 13.6) 4. sınıf ve 25’i (% 5.6) 5. ve 6. yıllarındaki öğrencilerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT), Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği - Benlik Saygısı Alt Ölçeği (RBSÖ), Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir.

Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ): Young (1994) tarafından geliştirilen YEBÖ, Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. YEBÖ, “1: Tamamı ile yanlış, 2: Çoğunlukla yanlış, 3: Uyan tarafı daha fazla, 4: Orta derecede doğru, 5: Çoğunlukla doğru, 6: Ona tamamıyla uyuyor” olmak üzere 6’lı Likert tipinde toplam 72 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar ölçeği anne ve babaları için ayrı ayrı yanıtlamaktadır. Ölçek kuralcı / kalıplı, küçümseyici / kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü / istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu / başarı odaklı, aşırı izin verici / sınırsız, kötümser / endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı / duygularını bastıran olmak üzere 10 alt boyuttan oluşmaktadır. Her bir ebeveyn için söz konusu alt boyutlara yönelik bir toplam puan elde edilmektedir. Ölçeğin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla temel bileşenler analizi ile açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. İlgili analiz, anne ve baba formları için ayrı ayrı olarak 17-34 yaş arasındaki 994 katılımcı üzerinde yürütülmüştür. Analizler sonucunda hem anne (YEBÖ-A) hem de baba (YEBÖ-B) formları için 10 faktörlü ortak bir yapıya ulaşılmıştır. Buna göre oluşan boyutlar şu şekildedir: Kuralcı / kalıplı, küçümseyici / kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü / istismar edici, aşırı koruyucu / evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici / sınırsız, kötümser / endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı / duygularını bastıran ebeveynlik. YEBÖ’nün test-tekrar test güvenilirliğini belirlemek amacıyla uygulamaların yapıldığı gruptan 107 katılımcıya ortalama üç hafta arayla tekrar uygulama yapılmıştır. YEBÖ-Anne formu için Pearson korelasyon katsayıları .38 ile .83 ($p < .01$) arasında değişirken YEBÖ-Baba formu için ise Pearson korelasyon katsayıları ise .56 ile .85 ($p < .01$) arasında değişmektedir. Yapılan analizler sonucu, iç tutarlık katsayılarının YEBÖ-Anne formunda $\alpha = .53 - .86$, YEBÖ-

Baba formunda ise $\alpha = .61 - .88$ arasında değiştiği anlaşılmıştır. Araştırma kapsamında ise her iki form için alt boyutlar bazında elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1. YEBÖ Cronbach Alfa iç Tutarlılık Katsayıları

Boyutlar	Anne Formu	Baba Formu	Boyutlar	Anne Formu	Baba Formu
Kuralcı	0.88	0.89	Koşullu	0.73	0.74
Kmseyici	0.89	0.92	Sınırsız	0.73	0.73
Yoksun	0.90	0.93	Kötümser	0.71	0.74
Bırakıcı	0.90	0.93	Cezalandırıcı	0.73	0.73
Sömürücü	0.70	0.72	Değişime	0.51	0.60
Koruyucu	0.68	0.67	Kapalı		

Tablo 1’de görüldüğü gibi ölçeğin anne formunda $\alpha = .51 - .90$, YEBÖ-baba formunda ise $\alpha = .60 - .93$ arasında değişmektedir.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT): SDKT, Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından geliştirilmiş sıfat çiftlerinden oluşan iki uçlu bir kişilik testidir. Ölçek toplamda 40 sıfat çiftinden oluşmaktadır. Her bir madde birbirinin zıttı iki sıfattan oluşmaktadır ve sıfatlar “ok uygun, oldukça uygun, biraz uygun, ne uygun ne uygun değil, biraz uygun, oldukça uygun ve çok uygun” olmak üzere 7’li Likert tipi ölçek ile yanıtlanmaktadır. Ölçek nevrozizm / duygusal dengesizlik, dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. SDKT’nin geçerliğini sınamak için yapılan faktör analizi sonuçlarına dayanarak 50 sıfat çiftinden 40 çift belirlenmiş ve maddeler üzerinde yapılan faktör analizinde beş boyutun SDKT’ye ait varyansın % 52.6’sını açıkladığı bulunmuştur. SDKT’nin güvenirliğini sınamak için ise iki hafta arayla test tekrarı yapılmış ve ölçek boyutlarının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır. SDKT’nin boyutlarının test-tekrar test korelasyon katsayılarının .71 ile .86 arasında olduğu ve iç tutarlılık katsayılarının .73 ile .89 aralığında değiştiği görülmüştür. Bu araştırma kapsamında ise ölçeğin iç tutarlılık katsayıları nevrozizm / duygusal dengesizlik alt boyutunda 0.69, dışadönüklük alt boyutunda 0.89, deneyime açıklık alt boyutunda 0.81, yumuşak başlılık alt boyutunda 0.81 ve sorumluluk alt boyutunda 0.82 olarak hesaplanmıştır.

Rosenberg Benlik Saygısı leği (RBSÖ): RBSÖ, Rosenberg (1965) tarafından geliştirilmiş ve uhadaroğlu (1986) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 12 alt boyutu ölçen toplam 63 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada 10 maddeden oluşan benlik saygısı alt leği kullanılmıştır. Benlik saygısı alt leği “1: Hiç katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Katılıyorum, 4: Tamamen katılıyorum” olmak üzere 4’l Likert tipi 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar düşük benlik saygısına, düşük puanlar ise yüksek benlik saygısına karşılık gelmektedir. Ölçeğin orijinal formu için iki hafta arayla yapılan çalışmada ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları alt ölçekler için .82 ile .88 arasında bulunmuştur. Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik alışmaları Ankara il merkezindeki bir lisenin beş ayrı sınıfına devam eden 205 ğrenci ile gerçekleştirmiştir. Bir ay arayla gerçekleştirilen test-tekrar test güvenilirlik katsayısı benlik saygısı alt leği için .75 olarak belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında ise 411 niversite öğrencisine ilişkin veriler için ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı 0.70 olarak hesaplanmıştır.

Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ): YDÖ, Diener, Emmons, Laresen ve Griffin (1985) tarafından geliştirilmiş ve Köker (1985) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek “1: Hiç uygun değil, 2:Uygun değil, 3: Biraz uygun, 4: Kısmen uygun, 5: Uygun, 6: Büyük oranda uygun ve 7: Tamamen uygun” olmak üzere 7’li Likert tipinde 5 maddeden oluşmaktadır. Beş maddeden elde edilen ortalama puan bireylerin yaşam doyumlarının bir göstergesi olarak kullanılmaktadır. Madde analizi sonucunda, ölçeğin her bir maddesinden elde edilen puanlarla toplam puanlar arasındaki korelasyon yeterli bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .85 olarak saptanmıştır. Yetim’in (1993) yaptığı çalışmada ise ölçeğin Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı .86 ve test-tekrar test yöntemi ile belirlenen güvenilirlik katsayısı .73 bulunmuştur. Larsen ve arkadaşları (1983) ölçeğin tüm maddelerinin genel faktör üzerinde yüksek faktör yüklerine sahip olduğunu belirlemişlerdir (Akt. Yetim, 1993). Yetim (1993) de bu bulguyu ölçeğin Türkçe formu için doğrulamıştır. Bu araştırma kapsamında ise ölçeğin iç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak saptanmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyet, yaş, bölüm ve sınıf bilgileri araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu aracılığıyla elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın amacına yönelik olarak anne ve baba ebeveynlik biçimlerinin, öğrencilerin beş büyük faktör kişilik özelliklerini, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücünün incelenmesi için çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Anne ve baba ebeveynlik biçimleri yukarıda belirtilen 10 alt boyutta ele alınmıştır. Bağımsız değişken sayısı fazla olduğundan analizlerde adimsal regresyon yöntemi kullanılmıştır. Çoklu regresyon analizlerinde ortaya çıkabilecek en önemli sorun yordayıcı değişkenler arasında çoklu bağlantı bulunmasıdır. Çoklu bağlantı sorunu değişkenler arasında ilişki yüksek olduğunda ortaya çıkar. Tolerans ve varyans büyüme oranı (VIF) değerleri incelenerek çoklu bağlantı olup olmadığı incelenebilir. Tolerans değeri 0.20’den büyük, VIF değeri de 10’dan küçük olduğunda “çoklu bağlantı yoktur” şeklinde yorumlanır (Tabachnick ve Fidell, 2007). Analizler yapılırken söz konusu değerler incelenmiş ve herhangi bir çoklu bağlantı sorunu ile karşılaşmamıştır. Ayrıca çoklu regresyon analizi artıkların normalliği ve eş varyanslılığı varsayımlarını da gerektirir. Bu varsayımın kontrolü için artıkların saçılım grafiği incelenmiştir. Saçılım grafiklerinde beklenen, verilerin dikkörtgene yakın bir şekilde dağılmasıdır. Her bir çoklu regresyon analizi için saçılım grafikleri incelenmiştir ve varsayımların sağlandığı görülmüştür. Analizlere ilişkin saçılım grafikleri Ek.1’de yer almaktadır.

2. BULGULAR

Anne baba ebeveynlik biçiminin öğrencilerin beş büyük faktör kişilik özellikleri, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama düzeylerinin incelenmesinde adimsal regresyon analizi kullanılmıştır. İlk olarak yordanan değişken ve yordayan değişkenler aralarındaki ilişki Pearson korelasyon katsayıları ile analiz edilmiştir. Bu analize ilişkin sonuçlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Yordanan ve Yordayan Değişkenlerin Aralarındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

	Nevrotizm	Dışa- dönüklük	Deneyime Açıklık	Yumuşak Başlılık	Sorumluluk	Yaşam Doyumu	Benlik Saygısı
Kuralcı Anne	.225**	-.097*	-.064	-.111**	-.123**	-.219**	.152**
Kuralcı Baba	.236**	-.102*	-.063	-.147**	-.158**	-.241**	.270**
Küçümseyici Anne	.172**	-.152**	-.121**	-.177**	-.217**	-.284**	.253**
Küçümseyici Baba	.139**	-.208**	-.090*	-.183**	-.165**	-.296**	.315**
Yoksun Bırakıcı Anne	.185**	-.188**	-.186**	-.262**	-.251**	-.357**	.228**
Yoksun Bırakıcı Baba	.130**	-.240*	-.194**	-.253**	-.214**	-.390**	.248**
Sömürücü Anne	.086*	-.096*	-.011	-.148**	-.123**	-.189**	.128**
Sömürücü Baba	.096*	-.076	.048	-.083*	-.079*	-.150**	.177**
Koruyucu Anne	.189**	-.167**	-.065	-.005	-.043	-.064	.213**
Koruyucu Baba	.204**	-.121**	-.093*	.009	-.046	-.009	.230**
Koşullu Anne	.113**	.003	-.003	-.063	-.034	-.136**	.085*
Koşullu Baba	.155**	.006	.028	-.108*	-.047	-.114**	.140**
Sınırsız Anne	.174**	-.074	.017	-.223**	-.251**	-.219**	.168**
Sınırsız Baba	.121**	-.104*	.018	-.136**	-.219**	-.247**	.166**
Kötümser Anne	.226**	-.192*	-.131**	-.085*	-.138**	-.278**	.216**
Kötümser Baba	.218**	-.210**	-.139**	-.117**	-.122**	-.235**	.260**
Cezalandırıcı Anne	.204**	-.118**	-.083*	-.101*	-.162**	-.221**	.151**
Cezalandırıcı Baba	.192**	-.182**	-.087*	-.184**	-.141**	-.211**	.225**
Değişime Kapalı Anne	.120**	-.202**	-.174**	.012	-.052	-.187**	.185**
Değişime Kapalı Baba	.090*	-.169**	-.152**	-.113**	-.033	-.199**	.144**

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Tablo 2 incelendiğinde, nevrozizm özelliği anne ve baba ebeveynlik özelliklerinin tamamı ile pozitif ilişki göstermektedir. İlişki katsayısının en yüksek olduğu ebeveyn özelliği babanın kuralcı olması iken ($r=0.24, p<0.01$) en düşük olduğu ebeveyn özelliği ise annenin sömürücü olmasıdır ($r=0.086, p<0.05$). Dışadönüklük özelliği ile anne ve baba ebeveynlik özellikleri arasında anlamlı olan ilişkilerin tamamı negatif yönlüdür. İlişki katsayısının en yüksek olduğu ebeveyn özelliği annenin yoksun bırakıcı olmasıdır ($r=-0.24, p<0.05$). En düşük ilişki ise kuralcı anne değişkeni ($r=-0.09, p<0.05$) arasındadır. Benzer şekilde deneyime açıklık özelliği ile anne ve baba ebeveynlik özellikleri arasında anlamlı olan ilişkilerin tamamı negatif yönlüdür. İlişki katsayısının en yüksek olduğu ebeveyn özelliği babanın yoksun bırakıcı olmasıdır ($r=-0.19, p<0.01$). En düşük ilişki ise cezalandırıcı anne ($r=-0.08, p<0.05$) değişkeniyle olmaktadır. Yumuşak başlılık özelliği ile anne ve baba ebeveynlik özellikleri arasında anlamlı olan ilişkilerin tamamı negatif yönlüdür. İlişki katsayısının en yüksek olduğu ebeveyn özelliği annenin yoksun bırakıcı olmasıdır ($r=-0.26, p<0.01$). İlişki katsayısının en düşük olduğu ebeveyn özelliği sömürücü baba ($r=-0.08, p<0.05$) değişkenidir. Sorumluluk özelliği anne ve baba ebeveynlik özelliklerinin tamamı ile negatif ilişki göstermektedir. İlişki katsayısının en yüksek olduğu ebeveyn özellikleri annenin sınırsız ve yoksun bırakıcı olmasıdır ($r=-0.25, p<0.01$). En düşük ilişki kötümser baba ($r=-0.12, p<0.01$) değişkeniyle olmaktadır.

Bireylerin yaşam doyumu ve ebeveyn özellikleri arasındaki ilişkilerin tamamı negatif yönlüdür. Yaşam doyumu ile en yüksek ilişki gösteren ebeveyn özelliği babanın yoksun bırakıcı olmasıdır ($r=-0.39, p<0.01$). En düşük ilişki ise koşullu baba ($r=-0.11, p<0.01$) değişkeniyle olmaktadır. Bireylerin benlik saygısı ve ebeveyn özellikleri arasındaki ilişkilerin tamamı negatif yönlüdür. Benlik saygısı ile en yüksek ilişki gösteren ebeveyn özelliği babanın küçümseyici olmasıdır ($r=-0.32, p<0.01$). En düşük ilişki ise koşullu baba ($r=0.09, p<0.05$) değişkeniyle olmaktadır.

Anne baba ebeveynlik biçiminin öğrencilerin beş büyük faktör kişilik özellikleri, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama düzeylerini incelemek amacıyla ikinci olarak adimsal regresyon analizi yapılmıştır. Her bir bağımlı değişken için elde edilen adimsal regresyon analizine ilişkin son model sonuçları Tablo 3’de sunulmuştur.

Tablo 3. Anne Babalık Biçiminin, Üniversite Öğrencilerinin Beş Büyük Faktör Kişilik Özelliklerini, Benlik Saygısı ve Yaşam Doyumunu Yordama Gücüne İlişkin Adimsal Regresyon Analizi Sonuçları

	Standartlaştırılmış Regresyon Katsayıları			Çoklu Bağlantı İstatistikleri		
	B	Std. Hata	p	Toleran	VIF	R ²
	Sabit	2.449	.175	.000		
Nevrotizm	Kuralcı Baba	.089	.043	.040	.758	1.319
	Kötümser Anne	.096	.038	.012	.839	1.192
	A. Koruyucu Baba	.157	.052	.002	.828	1.207
	Yoksun B. Anne	.136	.048	.004	.868	1.152
	Sabit	6.187	.208	.000		
	Yoksun B. Baba	-.194	.041	.000	.975	1.026

Dışadönüklük	Değ. Kap. Anne	-.144	.049	.003	.927	1.079	.102
	A. Koruyucu Anne	-.149	.052	.004	.950	1.053	
Deneyime Açıklık	Sabit	5.888	.202	.000			
	Yoksun B. Baba	-.201	.039	.000	.766	1.305	
	Değ. Kap. Anne	-.112	.041	.007	.909	1.100	
	Sömürücü Baba	.329	.101	.001	.815	1.227	.098
	A. Koruyucu Baba	-.128	.050	.011	.834	1.200	
	Koşullu Baba	.074	.036	.039	.884	1.131	
Yumuşak Başlılık	Sabit	6.159	.114	.000			
	Yoksun B. Anne	-.099	.051	.055	.619	1.615	
	Sınırsız Anne	-.369	.099	.000	.296	3.377	.114
	Yoksun B. Baba	-.126	.040	.002	.599	1.669	
Sorumluluk	Sınırsız Baba	.238	.091	.009	.290	3.444	
	Sabit	5.989	.133	.000			
	Yoksun B. Anne	-.202	.053	.000	.878	1.138	.093
Benlik Saygısı	Sınırsız Anne	-.268	.070	.000	.878	1.138	
	Sabit	-.543	.198	.006			
	Küçümseyici Baba	.294	.061	.000	.851	1.175	
	A. Koruyucu Baba	.259	.055	.000	.964	1.037	.158
Yaşam Doyumu	Yoksun B. Anne	.190	.055	.001	.862	1.161	
	Sabit	6.026	.146	.000			
	Yoksun B. Baba	-.250	.049	.000	.677	1.477	
	Kötümser Anne	-.175	.043	.000	.925	1.081	.210
	Yoksun B. Anne	-.197	.065	.002	.657	1.522	

Kuralcı Baba: Kuralcı / Kalıplayıcı Baba Tutumu, Kötümser Anne: Kötümser / Endişeli Anne Tutumu, A. Koruyucu Baba: Aşırı Koruyucu / Evhamlı Baba Tutumu, Yoksun B. Anne: Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Anne Tutumu Yoksun B. Baba: Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Baba Tutumu, Değ. Kap. Anne: Değişime Kapalı / Duygularını Bastıran Anne Tutumu, A. Koruyucu Anne: Aşırı Koruyucu / Evhamlı Anne Tutumu Sömürücü Baba: Sömürücü / İstismar Edici Baba Tutumu, Koşullu Baba: Koşullu / Başarı Odaklı Baba Tutumu Sınırsız Anne: Aşırı İzin Verici / Sınırsız Anne Tutumu, Sınırsız Baba: Aşırı İzin Verici / Sınırsız Baba Tutumu, Küçümseyici Baba: Küçümseyici / Kusur Bulucu Baba Tutumu

Tablo 3 incelendiğinde, nevrozizm değişkeni için modelde dört değişkenin anlamlı yordayıcı olduğu görülmektedir. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin nevrozik davranışlarını en çok yordayan değişkenin aşırı koruyucu / evhamlı baba değişkeni olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla duygusal bakımdan yoksun bırakan anne, kötümser / endişeli anne ve kuralcı / kalıplayıcı baba değişkenleri takip etmektedir. Regresyon katsayılarının tamamı pozitifdir. Dolayısıyla, babanın aşırı koruyucu / evhamlı, kuralcı / kalıplayıcı ve annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, kötümser / endişeli davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde nevrozik davranışlar da artmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı % 11'dir. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin nevrozik davranışlarındaki varyansın yalnızca % 11'ini açıklamaktadır.

Dışadönüklük değişkeni için modelde üç değişken anlamlı yordayıcıdır. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin dışadönüklük davranışlarını en çok yordayan değişkenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba değişkeni olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla değişime kapalı / duygularını bastıran anne ve aşırı koruyucu / evhamlı anne değişkenleri takip etmektedir. Regresyon katsayılarının tamamı negatiftir. Dolayısıyla, babanın duygusal bakımdan

yoksun bırakıcı, annenin değişime kapalı / duygularını bastıran ve yine annenin aşırı koruyucu / evhamlı davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin dışadönüklükleri azalmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı ise % 10'dur. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin dışa dönüklük davranışlarındaki varyansın yalnızca % 10'unu açıklamaktadır.

Deneyime açıklık değişkeni için modelde beş değişken anlamlı yordayıcıdır. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin deneyime açıklık davranışlarını en çok yordayan değişkenin sömürücü / istismar edici baba değişkeni olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla duygusal bakımdan yoksun bırakıcı baba, aşırı koruyucu / evhamlı baba, değişime kapalı / duygularını bastıran anne ve koşullu / başarı odaklı baba değişkenleri takip etmektedir. Regresyon katsayıları incelendiğinde sömürücü / istismar edici baba ve koşullu / başarı odaklı baba değişkenlerinin katsayıları pozitifken diğerleri negatiftir. Dolayısıyla, babanın sömürücü / istismar edici ve koşullu / başarı odaklı davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde deneyime açıklık artarken; babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, yine babanın aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin değişime kapalı / duygularını bastıran davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde deneyime açıklık azalmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı ise yaklaşık %10'dur. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin deneyime açıklık davranışlarındaki varyansın yalnızca %10'unu açıklamaktadır.

Yumuşak başlılık değişkeni için modelde dört değişken anlamlı yordayıcı olarak görünmektedir. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin yumuşak başlılık davranışlarını en çok yordayan değişkenin aşırı izin verici / sınırsız anne değişkeni olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla aşırı izin verici / sınırsız baba, duygusal bakımdan yoksun bırakan baba ve duygusal bakımdan yoksun bırakan anne değişkenleri takip etmektedir. Regresyon katsayıları incelendiğinde yalnızca aşırı izin verici / sınırsız baba değişkeninin katsayısı pozitifken diğerleri negatiftir. Dolayısıyla, babanın aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde yumuşak başlılık artarken; hem babanın hem annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve annenin aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça yumuşak başlılık azalmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı ise yaklaşık % 11'dir. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin yumuşak başlılık davranışlarındaki varyansın yalnızca % 11'ini açıklamaktadır.

Sorumluluk değişkeni için modelde yalnızca iki değişken anlamlı yordayıcıdır. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin sorumluluk davranışlarını yordayan değişkenlerin duygusal bakımdan yoksun bırakan anne ve aşırı izin verici / sınırsız anne değişkenleri olduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının ikisi de negatiftir. Dolayısıyla annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve yine annenin aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin sorumlulukları azalmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı ise yaklaşık % 10'dur. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin sorumluluk davranışlarındaki varyansın yalnızca % 10'unu açıklamaktadır.

Benlik saygısı değişkeni için modelde üç değişken anlamlı yordayıcıdır. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin benlik saygısını yordayan değişkenlerin küçümseyici / kusur bulucu baba, aşırı koruyucu / evhamlı baba ve duygusal bakımdan yoksun bırakan anne değişkenleri olduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının tamamı pozitiftir. Dolayısıyla babanın küçümseyici / kusur bulucu, yine babanın aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin duygusal bakımdan yoksun bırakan davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin benlik saygısı puanları artmaktadır. Benlik saygısı ölçeğinden elde edilen düşük puanlar yüksek benlik saygısına, yüksek puanlar ise düşük benlik saygısına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla babanın küçümseyici / kusur

bulucu, yine babanın aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin duygusal bakımdan yoksun bırakan davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde benlik saygısı azalmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı ise yaklaşık % 16'dır. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin benlik saygılarını varyansın yalnızca % 16'sını açıklamaktadır.

Yaşam doyumu değişkeni için modelde üç değişken anlamlı yordayıcıdır. Regresyon katsayıları incelendiğinde öğrencilerin yaşam doyumlarını yordayan değişkenlerin duygusal bakımdan yoksun bırakan baba, kötümser / endişeli anne ve duygusal bakımdan yoksun bırakan anne değişkenleri olduğu görülmektedir. Regresyon katsayılarının tamamı negatiftir. Dolayısıyla anne ve babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve annenin kötümser / endişeli davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları azalmaktadır. Modelin açıklanan varyans oranı ise % 21'dir. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin yaşam doyumlarındaki varyansın yalnızca % 21'ini açıklamaktadır.

3. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada anne-babalık biçiminin, üniversite öğrencilerinin beş büyük faktör kişilik özelliklerini, benlik saygısı ve yaşam doyumunu yordama gücü incelenmiştir. Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde hem annenin, hem babanın duygusal açıdan yoksun bırakan ebeveynlik biçiminin olumsuz kişilik özellikleri, düşük benlik saygısı ve düşük yaşam doyumuyla daha fazla ilişkili olduğu söylenebilir. Sonuçlara göre, babanın aşırı koruyucu / evhamlı ve kuralcı / kalıplı, annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve kötümser / endişeli davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde nevroitik davranışlar da artmaktadır. Babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, annenin değişime kapalı / duygularını bastıran ve aşırı koruyucu / evhamlı davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin dışadönüklükleri azalmaktadır. Babanın sömürücü / istismar edici ve koşullu / başarı odaklı davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde deneyime açıklık artarken; babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin değişime kapalı / duyguları bastıran davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde deneyime açıklık azalmaktadır. Babanın aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde yumuşak başlılık artarken; hem babanın hem annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve annenin aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça yumuşak başlılık azalmaktadır. Annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin sorumlulukları azalırken; babanın küçümseyici / kusur bulucu ve aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin duygusal bakımdan yoksun bırakan davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde benlik saygısı azalmaktadır. Anne ve babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve annenin kötümser / endişeli davranışları arttıkça ise üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları azalmaktadır.

Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı (2010), Türkiye'de ebeveyn tutum ve davranışları ve bu davranışların çocuk ve gençler üzerindeki etkilerine ilişkin yapılmış pek çok araştırma sonucunu inceledikleri çalışmalarında, anne-babadan algılanan ilgi, sevgi, şefkat ve sıcaklığın genelde olumlu özelliklerle ilişkili olduğunu; yetkeci ve baskıcı ailelerden gelen çocukların ise olumsuz psikolojik özellikler ve davranışlar geliştirme riski taşıdığı sonucuna varmışlardır. Yazarlara göre araştırma sonuçları, özellikle ailelerini demokratik algılayanların, ailelerini baskıcı ve otoriter algılayanlara göre hem kendilerini daha özerk olarak tanımladıklarını ve benlik değeri ilgili değişkenlerde daha yüksek puan aldıklarını, hem de çevreyle genel uyumlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, Türkiye'de Young Ebeveynlik Ölçeği'nin kullanıldığı çalışmalardan birinde Kömürcü (2018), babadaki koşullu / başarı odaklı ebeveynlik

biçimindeki artışın benlik değerindeki düşüşü; babanın aşırı izin verici / sınırsız ve kötümser / endişeli ebeveynlik biçimindeki artışın kontrol ihtiyacındaki artışı, buna karşın cezalandırıcı ebeveynlik biçimindeki artışın kontrol ihtiyacındaki düşüşü yordadığını bulmuştur.

Bu araştırma sonuçlarına göre ise, babanın aşırı koruyucu / evhamlı ve kuralcı / kalıplı, annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve kötümser / endişeli davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde nevrotik davranışlar da artmaktadır. Takahashi, Suzuki, Matsumoto, Shirata ve Otani (2017), ebeveynlerin şefkat olmayan aşırı kontrolünün yüksek nevrotizmle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Onoa ve diğerleri ise (2017), çocuklukta düşük anne baba ilgisi ve aşırı korumanın nevrotizmi artırarak, dolaylı olarak depresyonu etkilediğini ortaya koymuşlardır. Nevrotikliğin duygusal değişkenlik, stresli olma ve olumsuz duygular yaşamaya eğilimli olmayı ifade ettiği düşünüldüğünde aşırı koruma / evham, kuralcılık, endişeli olma ve duygusal ilgiden yoksun bırakmanın çocuklarda stres ve gerginliği artırması beklenen bir durumdur. Ancak modelin açıklanan varyans oranının % 11 olduğu düşünüldüğünde, ilgili anne-baba davranışlarının nevrotizm kişilik özelliğini açıklamada yeterli bir etkiye sahip olmadığı bu nedenle değerlendirme yapılırken diğer değişkenlerle birlikte ele alınmasının ve yordama düzeyinin göz önünde bulundurulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen diğer bir bulguya göre, babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, annenin değişime kapalı / duygularını bastıran ve aşırı koruyucu / evhamlı davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin dışadönüklükleri azalmaktadır. İnanç, Altınbaş ve Barış, (2017) demokratik ebeveyn tutumunun dışadönüklük ile pozitif, otoriter ebeveyn tutumunun ise negatif korelasyon sergilediğini bulmuşlardır. Özellikle annenin değişime kapalı ve aşırı koruyucu davranışları çocukların dış dünyayı keşfetmelerini ve özgüvenlerinin gelişimini engelleyeceği için, dışadönüklüğü olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Ancak yordama düzeyine bakıldığında, modelin açıklanan varyans oranı % 10'dur. Dolayısıyla modele dahil edilen değişkenler bireylerin dışa dönüklük davranışlarındaki varyansın yalnızca % 10'unu açıklamaktadır. Her ne kadar anlamlı bir sonuç elde edilmiş olsa da oranın düşüklüğü nedeniyle, bireylerin dışadönüklük kişilik özelliğini etkileyen önemli başka değişkenlerin de olduğu söylenebilir.

Babanın sömürücü / istismar edici ve koşullu / başarı odaklı davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde deneyime açıklık artarken; babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin değişime kapalı / duyguları bastıran davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde deneyime açıklık azalmaktadır. Elde edilen ilk bulgu beklenmeyen bir sonuçtur. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008), bireyci bir kültürel bağlamı yansıttığı varsayıldığında, YEBÖ'de değerlendirilen ebeveynlik biçimlerinin toplulukçu temelli kültürümüzdeki doğurgularının incelenmesini önemli görmektedirler. Yine yazarlara göre, bizim kültürümüzde, örneğin “aşırı koruyucu / evhamlı ebeveynlik” biçimlerinin niceliksel ve niteliksel bir farkı olabileceği; örneğin “bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi” maddesinin, “bir yerimi inciteceğim diye o kadar çok endişelenir, üzerime öyle düşerdi ki, çok bunalırdım” gibi çok daha güçlü ifadelerle değiştirilerek yeniden incelenmesinin faydalı olabileceği belirtilmektedir. Dolayısıyla YEBÖ'yü yanıtlayanların kültürden etkilenen algılarına bağlı olarak, işlevsiz olduğu düşünülen bazı anne baba tarzları, beklenmeyen bulgular sunabilmektedir. Diğer yandan YEBÖ'nün kullanılacağı başka araştırma sonuçları bir araya getirilip, genel sonuçlara bakıldığında daha anlamlı bulgulara erişilmesi beklenmektedir. Duygusal bakımdan yoksun bırakan, aşırı koruyan ve değişime kapalı anne davranışlarının deneyime açıklığı düşürmesi beklenen bir bulgudur. Özellikle aşırı koruma ve değişime kapalı çocuk ve gençlerin yeni yaşantılar keşfetmesine, yeni deneyimler yaşamasına engel teşkil etmektedir. Bunun da çocuk ve

gençlerin yeni deneyimlere açık duyu, düşünce ve davranışlar geliştirmelerini önleyeceği söylenebilir.

Babanın aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde yumuşak başlılık artarken; hem babanın hem annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve annenin aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça yumuşak başlılık azalmaktadır. Babanın aşırı izin verici davranışlarının gençlerde yumuşak başlılığı artıran bir etken olması yine beklenmeyen bir bulgudur. Bu beklenmeyen bulgu da, yukarıda değinilen kültürel etkenlere bağlı olarak, ilgili ölçek maddelerini yanıtlayan katılımcıların sağlıklı olması beklenen anne-baba biçimlerini sağlıklı olarak algılamalarından kaynaklanmış olabilir. Diğer yandan, babanın aşırı izin verici babalık tarzının yumuşak başlılığı artırdığı bulgusuna rağmen, aşırı izin verici annelik tarzının yumuşak başlılığı düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğun davranışlarına gerçekçi sınırlar koyamayan baba olduğunda yumuşak başlılık artarken, anne olduğunda azalmaktadır. Young Ebeveynlik Ölçeği kullanılarak yapılacak, anne-babalık tarzının kişilik özellikleriyle ilişkisine dayalı diğer araştırma sonuçlarıyla bu bulguyu değerlendirmek yararlı olacaktır. Hem babanın hem annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı davranışları gençlerde yumuşak başlılığı azaltmaktadır. Bu bulgu ilgili araştırmalarla tutarlı görünmektedir (Huver, Otten, Vries ve Engels, 2010). Diğer yandan, modelin açıklanan varyans oranı yaklaşık % 11'dir. Bu oran düşük olduğundan, sonuç anlamlı olmakla birlikte, gençlerde yumuşak başlılığı yordayan önemli başka değişkenler olduğu anlaşılmaktadır.

Annenin duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve aşırı izin verici / sınırsız davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin sorumlulukları azalmaktadır. Anneden duygusal olarak yakınlık ve sevgi görmemiş ve aşırı izin verici tavırlarla büyütülmüş bireylerin sorumluluk davranışlarının gelişmemesi beklenen bir durumdur. Bilindiği gibi, aşırı izin verici / gerçekçi sınırlar koymayan ebeveynlik biçiminde çocuklar dış dünyanın gerçeklerini öğrenememekte, kendini düzenleme konusunda da yetersiz kalmaktadırlar. Modele dahil edilen değişkenler bireylerin sorumluluk davranışlarındaki varyansın yalnızca % 10'unu açıklamaktadır. Bu oranın düşüklüğü dikkate alınarak sonuçların değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Babanın küçümseyici / kusur bulucu ve aşırı koruyucu / evhamlı ve annenin duygusal bakımdan yoksun bırakan davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinde benlik saygısı azalmaktadır. Benzer çalışmalarda, DeHart, Pelham ve Tennen, (2006) babalarını aşırı koruyucu bulan gençlerin benlik saygılarının düşük olduğunu bulmuşlardır. Annenin desteği ile çocukların benlik saygısı arasında ise olumlu bir ilişki olduğu görülmüştür (Liu, Ksinan ve Vazsonyi, 2018).Babanın küçümseyici / kusur bulucu olması, çocuklarda değersizlik ve aşağılık duyguları yaratacağından benlik saygısını olumsuz etkileyecektir. Aşırı koruyucu tavırlar da çocukların yeni davranışlar denemelerine, yaşamı deneyimlemelerine ve kendilerine güvenmelerine engel olacaktır. Annenin duygusal bakımdan yoksun bırakması ise, çocuğun kendini değerli ve sevilen biri olarak algılayamamasına neden olarak, benlik saygısını düşüren bir etken olabilecektir. Modelin açıklanan varyans oranı ise yaklaşık % 16'dır.Bu oran yüksek bir oran olmadığından sonuçların değerlendirilmesinde bu durum göz önüne alınmalıdır.

Anne ve babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve annenin kötümser / endişeli davranışları arttıkça üniversite öğrencilerinin yaşam doyumları azalmaktadır. Konuyla ilgili benzer araştırmalarda, demokratik anne ve baba tutumu ile öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında olumlu, otoriter ve koruyucu anne ve baba tutumları ile öznel iyi oluş ve yaşam doyumunu arasında olumsuz yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Deniz, Karakuş, Traş, Eldeleklioğlu, Özyeşil, ve Hamarta, 2013; Ünsal Seydoogulları ve Çiftçi Arıdağ, 2012). Bu araştırmanın

sonuçları alanyazındaki benzer diğer araştırma sonuçları ile de paraleldir (Leung ve Zhang, 2000; Levin ve Currie, 2010; Levin Dallago ve Currie, 2012). Bireylerin en önemli duygusal ihtiyaçları sevilme ve değer verilmek olduğuna göre, anne-babanın duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olması yaşam doyumunu olumsuz etkileyecektir. Diğer yandan annenin kötümser / endişeli olması, çocuklarının da kötümser ve kaygılı olmasına yol açabileceğinden, kötümser / endişeli annelik biçiminin yaşam doyumunu olumsuz etkilemesi beklenir. Modele dahil edilen değişkenler bireylerin yaşam doyumlarındaki varyansın % 21'ini açıklamaktadır. Bu oran da yüksek bir oran olmamakla birlikte, bu araştırma dahilindeki değişkenler içinde, anne-babalık biçiminin en yüksek oranda yaşam doyumunu değişkenini yordadığı görülmüştür.

Bulgulara genel olarak bakıldığında hem annenin, hem babanın duygusal açıdan yoksun bırakan ebeveynlik biçiminin olumsuz kişilik özellikleri, düşük benlik saygısı ve düşük yaşam doyumuyla daha fazla ilişkili olduğu söylenebilir. İnsanın en temel duygusal ihtiyacının sevilme ve değer verilmek olduğu bilinmektedir. Ebeveynin çocuğuna yeterince ilgi, sevgi, yakınlık ve şefkat göstermemesi; çocuğunun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına duyarlı olmaması, ruhsal gelişimi olumsuz etkileyen etmenlerin başında gelir. İnsanın dünyaya geldiği andan itibaren ebeveynlerinin sözlü ve sözsüz mesajlarıyla değerli ve sevilen bir varlık olarak hissetmesi, anne babanın duygusal olarak besleyici olmasına bağlıdır. Dolayısıyla bu araştırma sonuçlarında da anne - babanın duygusal açıdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimi, ruhsal gelişimdeki önemi açısından daha fazla öne çıkmış görünmektedir.

YEBÖ kullanılarak belirlenecek ebeveynlik tutumlarının kişiliğe etkisinin daha iyi belirlenmesi için, daha fazla çalışmayla incelenmesi ve araştırma sonuçlarındaki ortaklıklara bakılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda YEBÖ gibi uzun ve nispeten yanıtlanması zor ölçeklerin bireylere görüşme yoluyla uygulanmasının, daha gerçekçi ve doğru bilgiler elde etmede daha işlevsel olabileceği öngörülmektedir. Genel olarak araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde, ebeveynlik biçiminin önemli kişilik özelliklerini, benlik saygısı ve yaşam doyumunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Bu nedenle anne-baba eğitimleri ve anne baba okullarının yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. İçinde bulunulan toplumun kültürel kodları da hesaba katılarak, sağlıklı ve sağlıklı anne babalık biçimleri ve bireylerin ruhsal gelişimine etkilerini ele alan bilgilendirici, bilinçlendirici etkinliklerin toplumda çeşitli yollarla yaygınlaşması önemli görülmektedir. Bu konuda Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki ve okullardaki psikolojik danışmanlara önemli görevler düşmektedir. Sağlıklı anne baba davranışları konusunda ebeveynlerin bilinçlenmesi için yapılacak eğitim, kurs, seminer, psiko-eğitsel çalışma gibi etkinlikler için psikolojik danışmanların yeterliliklerinin artırılması önemlidir.

Bu araştırmanın önemli sınırlılıklarından birisi, anne-babalık biçiminin saptanmasının üniversite öğrencilerinin algısına dayanmasıdır. Diğer yandan anne babalık biçiminin kültürel özellikler bağlamında ele alınması ve sağlıklı anne baba davranışlarını ölçmeye çalışırken kültürel bağlamın göz önüne alınması önem arz etmektedir. Bu durumun bertaraf edilebilmesi için, ilgili ölçeklerin görüşmeler yoluyla uygulanması ve böylece ölçek maddelerinin daha doğru anlaşılmasının sağlanması önerilebilecek bir yol olabilir. Bir diğer önemli sınırlılık araştırma grubunun tek bir fakültenin öğrencilerinden oluşmasıdır. Bundan sonra farklı araştırma gruplarında benzer çalışmalar yapılması, bu ve benzeri araştırmaların sonuçlarının genellenebilmesi açısından anlamlı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative control on child behavior. *Child Development*, 37, 887-907. doi: 10.2307/1126611
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. In: J. Brooks, R. Lerner & A. C. Petersen, (Ed.), *The Encyclopedia on Adolescence* (pp. 758-772). New York: Garland.
- Bahçivan Saydam, R. ve Gençöz, T. (2005). Aile ilişkileri, ebeveynin çocuk yetiştirme tutumu ve kendilik değerinin gençler tarafından belirtilen davranış problemleriyle olan ilişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20 (55), 61-74.
- Bowlby, J. (2014). *Güvenli Bir Dayanak: Ebeveyn-Çocuk Bağlanması ve Sağlıklı İnsan Gelişimi*. Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) Professional Manual. Odessa, FL.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). Adolesanlarda benlik saygısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dağlı, G. ve Beyazsaçlı, M. (2010). Ana-Baba Tutumu ve Kendini Gerçekleştirme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Educational Research*, 7, 1-16.
- Darling, N., & Steinberg, L. (1993) Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496. doi: 10.1037/0033-2909.113.3.487
- DeHart, T., Pelham, B. W. & Tennen, H. (2006). What lies beneath: Parenting style and implicit self-esteem. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42, 1-17. doi: 10.1016/j.jesp.2004.12.005
- Deniz, M., E., Karakuş, Ö., Traş, Z., Eldeleklioğlu, Z., Özyeşil, Z. ve Hamarta, E. (2013). Parental attitude perceived by university students as predictors of subjective well-being and life satisfaction. *Psychology*, 4(3), 169-173. doi: 10.4236/psych.2013.43025
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95 (3), 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J. & Griffin, S. (1985) The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75. doi: 10.1207/s15327752jpa4901_13
- Furnham, A. & Cheng, H. (2000). Perceived parental behavior, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 35(10), 463-470. doi: 10.1007/s001270050265
- Gilman, R. & Huebner, S. (2003). A review of life satisfaction research with children and adolescent. *School Psychology Quarterly*, 18(2), 192-205. doi: 10.1521/scpq.18.2.192.21858
- Gündüz Algünerhan, R. (2017). 12-14 yaşındaki ergenlerde algılanan anne-baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlık. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nişantaşı Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Heaven, P. & Ciarrochi, J. (2008). Parental styles, gender and the development hope and self-esteem. *European Journal of Personality*, 22: 707–724. doi: 10.1002/per.699
- Franken, J. R., Wallen, N.,E.& Hyun, H.,H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education*. McGraw-Hill, NY.
- Huver, R. M. E., Otten, R., Vries, H. D. & Engels, C. M. E. (2010). Personality and parenting style in parents of adolescents. *Journal of Adolescence*, 33, 395-402. doi: 10.1016/j.adolescence.2009.07.012
- İnanç, L., Altıntaş, M. ve Barış, T. (2017). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile kişilik yapıları arasındaki ilişki, *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1731 / 1745.
- Jaureguizar, J., Bernaras, E., Bully, P. & Garaigordobil, M. (2018). Perceived parenting and adolescents' adjustment. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 31:8 <https://doi.org/10.1186/s41155-018-0088-x>
- Klein, M. (2015). *Çocuk Psikanalizi*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kömürcü, B. (2014). *Erken Dönem Uyumsuz Şemalar, Ebeveynlik Biçimleri ve Psikolojik Belirtiler ile Psikolojik Dışlanmanın Tehdit Ettiği İhtiyaçlar Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leung, J. P. & Zhang, L. W. (2000). Modelling life satisfaction, of Chinese adolescents in Hong Kong. *International Journal of Behavioural Development*, 24, 99-104.
- Levin, K. A. & Currie, C. (2010). Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction A cross-sectional multilevel analysis. *Health Education*, 110(3), 152-168. doi: 10.1108/09654281011038831
- Levin, K. A., Dallago, L. & Currie, C. (2012). The association between adolescent life satisfaction, family structure, family affluence and gender differences in parent-child communication. *Social Indicators Research*, 106(2), 287-305. doi: 10.1007/s11205-011-9804-y
- Liu, D., Ksinan, A. J. & Vazsonyi, A. T. (2018). Maternal support and deviance among rural adolescents: The mediating role of self-esteem. *Journal of Adolescence*, 69, 62-71.
- Mann, M., Hosman, C. M. H., Schaalma, H. P. ve Vries, N. K. (2004). Self-esteem in a broad-spectrum approach for mental health promotion. *Health Education Research*, 19(10), 357-372. doi: 10.1093/her/cyg041
- Milevsky, A., Schlechter, M. & Netter, S. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 39–47. doi: 10.1007/s10826-006-9066-5
- Nayak, G. & Kochar, A. (2016). Role of parenting styles in determining self-esteem and loneliness among undergraduate students. *The International Journal of Indian Psychology* 4(1), 64-70.

- Onoa, Y., Takaesua, Y., Nakaib, Y., Ichikia, M., Masuyaa, J., Kusumib, I. & Inouea, T. (2017). The influence of parental care and overprotection, neuroticism and adult stressful life events on depressive symptoms in the general adult population. *Journal of Affective Disorders*, 217, 66–72. doi: 10.1016/j.jad.2017.03.058
- Park, N. (2004), The role of subjective well-being in positive youth development. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 591(1), 25-39. doi: 10.1177/0002716203260078
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young J. E. (2013). *Şema Terapi Ayırıcı Özellikler*. İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Robins, R. W., Tracy, J. L., Trzesniewski, K. Potter, J. & Gosling, S. D. (2001). Personality correlates of self-esteem. *Journal of Research in Personality*, 35, 463- 482. doi: 10.1006/jrpe.2001.2324
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1986). Self-concept from middle childhood through adolescence. In J. Suls & A. G. Greenwald (Eds.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 2). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young ebeveynlik ölçeği'nin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), 17-30.
- Tabachnick, B.,G. & Fidell, L.,S.(2007). *Using multivariate statistics* (5th Ed.). Pearson, Boston.
- Takahashi, N., Suzuki, A., Matsumoto, Y., Shirata, T. & Otani, K. (2017). Perceived parental affectionless control is associated with high neuroticism. *Neuropsychiatric Disease & Treatment*, 13, 1111-1114. doi: 10.2147/NDT.S132511
- Shannon, M. S. & Huebner, E. S. (2006). Is extremely high life satisfaction during adolescence advantageous? *Social Indicators Research*, 78, 179-203. doi: 10.1007/s11205-005-8208-2
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J. & Meyer, C. (2005). Links between parenting and core beliefs: preliminary psychometric validation of the young parenting inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 29 (6), 787–802. doi: 10.1007/s10608-005-4291-6
- Steinberg, L., Elmen, J. D. & Mounts, N. S. (1989). Authoritative parenting, psychosocial maturity, and academic success among adolescents. *Child Development*, 60, 1424-1436. doi: 10.2307/1130932
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. & Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13 (25), 42-59.
- Ünsal Seydooğulları, S. ve Çiftçi Arıdağ, N. (2012). Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının ana baba tutumları ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(3), 752-767.
- Vlierberghe, L. V., Timbremont, B., Braet, C. & Basile, B. (2007). Parental schemas in youngsters referred for antisocial behaviour problems demonstrating depressive

symptoms. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 18(4): 515-533. doi: 10.1080/14789940701515442

Yetim, Ü. (1993). Life satisfaction: A study based on the organization of personal projects. *Social Indicators Research*, 29 (3), 277-289.

Winnicott, D. W., (1963). *Ego Distorsion in terms of true and false self, the maturational process*, Oxford University Press.

Winnicott D. W., (2007). *Oyun ve gerçeklik*. İstanbul: Metis Yayınları.

Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2009). *Şema Terapi*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

Zakeri, H. & Karimpour, M. (2011). Parenting styles and self-esteem. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 29, 758-761. doi: 10.1016/j.sbspro.2011.11.302

Ek 1. Standartlaştırılmış Regresyon Saçılım Grafikleri

